ANKARA ÜNİVERSİTESİ
ORTAK DERSLER BÖLÜM BAŞKANLIĞI
TÜRK DİLİ – I

ANLATIM TÜRLERİ 5

Bu bölümü çalıştıktan sonra;

- ✓ Eleştiri, gezi yazısı ve röportaj türlerini tanıyacaksın.
- ✓ Bu türlerin tarihsel gelişimini ve önemli temsilcilerini bileceksin.
- ✓ Her türün temel özelliklerini ayırt edebileceksin.
- ✓ Düşünceyi aktarırken hangi türün nasıl kullanıldığını anlayacaksın.
- ✓ Betimleme, gözlem, değerlendirme ve soru-cevap gibi anlatım tekniklerini tanıyacaksın.

B. Düşünce Ağırlıklı Türler

1. Eleştiri

1.1 Tanımı

Bir sanat eserini çeşitli ölçütler çerçevesinde değerlendirmek, bir bütün olarak ele alıp her yönüyle ortaya koymak, anlaşılmasını ve değerinin belirlenmesini sağlamak amacıyla yazılan yazılara eleştiri denir. Başka bir deyişle bir eseri, dönemi, akımı, yazarı ya da topluluğu değerlendirmek, olumlu ve olumsuz yönlerini belirli ölçütlere göre incelemek amacıyla yazılan yazılardır.

1.2 Tarihsel Gelişimi ve Temsilcileri

Batılı anlamda eleştiri, Türk edebiyatına Tanzimat Döneminde girmiştir. Şinasi, Namık Kemal, Ziya Paşa, Beşir Fuat gibi yazarlarla başlayıp Cumhuriyet Dönemi'nde Nurullah Ataç, Mehmet Kaplan, Fethi Naci, Berna Moran gibi önemli temsilcilerle gelişmiştir.

1.3 Temel Özellikleri

Eleştiride biçim ve içerik ögeleri birlikte değerlendirilir. Nesnel ya da öznel yaklaşım sergilenebilir. Farklı kuramlar ve yöntemler kullanılarak yazılır; tarihsel, toplumsal, psikanalitik, biyografik, dilbilimsel ve izlenimci eleştiri gibi türleri vardır.

2 Gezi Yazısı

2.1 Tanımı

Yazarın gezip gördüğü yerleri gözlem ve izlenimlerine dayanarak anlattığı yazılara gezi yazısı denir. Amaç, okuyucuyu bilgilendirmek ve ona o yerleri gezdiriyormuş hissi vermektir.

2.2 Tarihsel Gelişimi ve Temsilcileri

Seydi Ali Reis'in 'Miratü'l-Memalik' adlı eseri Türk edebiyatındaki ilk gezi yazılarındandır. Evliya Çelebi'nin 'Seyahatname'si ise bu türün en önemli örneğidir.

2.3 Temel Özellikleri

Gözlem gücü önemlidir. Anlatımda betimlemelere ve ayrıntılara yer verilir. Genellikle birinci kişi ağzından yazılır.

3 Röportaj

3.1 Tanımı

Güncel konular üzerine bilgi ve görüş almak amacıyla yapılan söyleşilere röportaj denir. Genellikle gazetecilikle ilişkilidir.

3.2 Tarihsel Gelişimi ve Temsilcileri

Röportaj türü, gazeteciliğin gelişmesiyle önem kazanmıştır. Ahmet Rasim, Ruşen Eşref Ünaydın bu türün öncülerindendir.

3.3 Temel Özellikleri

Soru-cevap biçimindedir. Belirli bir konu üzerine uzman ya da tanık bir kişiyle yapılan görüşmeye dayanır. Bilgilendirici ve açıklayıcıdır.